

DISCUSSIE

De fantoomladder van Friedrich Glasl

Jent Bijlsma

1 Inleiding

Dit artikel wil een bijdrage leveren aan een meer gefundeerde benadering van mediation.¹ Ik behandel het model van conflictescalatie van de Oostenrijkse politieke wetenschapper Friedrich Glasl, dat door velen in de mediation-community beleden wordt als *best practice*. Het model is verplichte stof op het theorie-examen voor registermediators van de Mediatorsfederatie Nederland.² In het navolgende zal ik uiteenzetten dat het escalatiemodel van Glasl een antroposofisch, pseudowetenschappelijk bouwwerk vormt.³ Ik zal Glasl uitvoerig citeren, omdat op die manier de lezer direct geconfronteerd wordt met dubieuze vooronderstellingen en een raadselachtig wereldbeeld. Daarbij wordt zijn befaamde *Handboek Conflictmanagement* veelvuldig benut, maar ook andere teksten van Glasl komen aan bod.

2 Conflict

Als we zinvol willen spreken over *een model van conflictescalatie* dienen we eerst de volgende vraag te beantwoorden: wat is een *conflict*? Veel Nederlandse mediators gebruiken de definitie van Prein:

‘Conflict is de interactie tussen twee of meer onderling afhankelijke partijen die doelen of aspiraties nastreven, belangen hebben of waarden voorstaan die niet met elkaar te verenigen zijn. Als gevolg hiervan ervaren en/of voorzien ze allerlei belemmeringen daarbij van de ander.’⁴

De definitie impliceert dat zonder een onderlinge (werk)relatie of samenwerkingsverband er geen sprake is van een conflict.⁵ Wat nu te doen met bestaande mediations na eenzijdige verkeersdelicten, geweldsmisdrijven en dergelijke? En hoe voor-

1 Zie ook: Jent Bijlsma & Janny Dierx, Werelddialoog aan de mediationtafel. *Tijdschrift voor Herstelrecht*, 15(3), p. 83 e.v.; Jent Bijlsma & Janny Dierx, Mediation in strafzaken. In: A. Brenninkmeijer, H.J. Bonenkamp, K. van Oyen & H.C.M. Prein (red.), *Handboek Mediation*. Den Haag: Sdu Uitgevers 2017, p. 599-612, 610-611; Janny Dierx, Representatie en verbeeldingskracht voor de Herstelbemiddelaar. *Tijdschrift Conflicttherapie*, 2021(3), p. 42-52.

2 www.mediationtoets.nl/theorie-examen/eind-en-toetstermen/, toetsterm 3.2.9.

3 Vgl. Jent Bijlsma, Mediation in strafzaken als bron van moraliteit. *Tijdschrift Conflicttherapie*, 2016(5), p. 24-28.

4 Hugo Prein, Conflicten. In: *Handboek Mediation*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2017, 95-130, p. 95.

5 Ibid.

zien partijen belemmeringen? Is het een kwestie van intuïtie, die ons maar al te vaak in de luren legt?⁶ Glasl geeft geen definitie van *conflict*. Hij zegt hierover:

‘Een onderzoek naar conflictdefinities in de literatuur toont een bandbreedte van het begrip. [...] De definities onderscheiden zich zowel door een verscheidenheid aan aspecten als door hun lengte en scherpzinnigheid.’⁷

Desondanks onderscheidt hij de volgende conflicten: affectief, asymmetrisch, cyclisch, dyadisch, economisch, endogeen, exogeen, geïnduceerd, geïnstitutionaliseerd, georganiseerd, gepercipieerd, heet, ideologisch, indirect, intercontinentaal, intercultureel, interindividueel, interpersoonlijk, koud, latent, manifest, niet-geïnstitutionaliseerd, objectief, onecht, onpersoonlijk, persoonlijk, primair, secundair, strategisch, structuurgericht, substantieel, symmetrisch, vormgebonden en vormloos.⁸

Conflict is in the eye of the beholder

Dat het onmogelijk is een definitie te maken van *conflict*, komt doordat het woord ‘conflict’ in de omgangstaal niet eenduidig naar specifiek (te onderscheiden en te omschrijven) gedrag verwijst. Anders gezegd: het woord *conflict* verwijst naar vele uiteenlopende menselijke gedragingen. Deze gedragingen worden subjectief (door partijen zelf) ervaren en als *conflict* benoemd.

Deze subjectiviteit geldt des te meer als de gedragingen door een observerende buitenstaander worden gelabeld als conflictgedrag. Door het ontbreken van een heldere begripsbepaling wordt op zijn best op fenomenologische wijze bepaald gedrag als conflictgedrag geduid en vervolgens in een model ‘gepropt’.⁹

Glasl heeft blijkbaar wel een beeld van welk gedrag als *conflictgedrag* dient te worden geïnterpreteerd, dit dus zonder dat hij omschrijft wat *conflict* is. Hij valt daarmee terug op subjectieve interpretaties van gedragingen die hij *conflicten* noemt. Glasl past zo een fenomenologische kunstgreep toe, de apodictische evidentie.

3 De bril van Friedrich Glasl: antroposofie

In het navolgende bespreek ik aan de hand van relevante citaten het antroposofische mens- en wereldbeeld zoals dat tot uitdrukking komt in het werk van Glasl, met name in de door hem uiteengezette escalatiedynamiek. Daarbij gebruikt hij archetypisch-mythologische beelden en speelt ook de opvatting van regressie van de menselijke ziel een belangrijke rol.

6 Over de gevaren van intuïtie, zie bijvoorbeeld: Harald Merckelbach, *Intuïtie maakt meer kapot dan je lief is*. Amsterdam: Prometheus 2017; Daniel Kahneman, *Thinking Fast and Slow*. New York: Macmillan Publishers 2013; Daniel Kahneman, Olivier Sibony & Cass Sunstein, *Ruis: waarom we zo vaak verkeerde beslissingen nemen en hoe we dat kunnen voorkomen*. Amsterdam: Nieuw Amsterdam 2021.

7 Friedrich Glasl, *Handboek Conflictmanagement*. Amsterdam: Uitgeverij SWP 2015, p. 16.

8 Glasl 2015, op p. 518.

9 Dit geldt voor zover ik heb onderzocht voor alle conflictmodellen die een algemene geldigheid pretenderen.

De mens

Glasl baseert zich ‘op een holistisch mensbeeld, dat uitgaat van de mens als drievoudig wezen: lichaam – ziel – geest’.¹⁰

‘Ook de geestkern van onze persoonlijkheid is drieledig of drievoudig. In ons dragen we een individueel, eigen beeld van de “betere mens” [...] Het zijn onder andere de bewuste kanten van onze “lichtpersoonlijkheid”, een beeld van ons “hogere zelf”, “onze lichtzijde” respectievelijk ons “engelwezen” dat ons innerlijk leidt. Daartegenover staan al onze negatieve eigenschappen, zwakheden en immorele aspiraties en drijfveren. Ook die vormen gezamenlijk een totaal, een quasi-persoon: onze “schaduwzijde”, onze “dubbelganger” [...] Tussen beiden staat het “dagelijks ik” dat enerzijds probeert om dichterbij het hogere ik te komen, volgens diens normen en waarden te leven en die in het dagelijks leven toe te passen, en anderzijds probeert om de schaduwkant te herkennen en te veranderen: omvormen, ontwikkelen en verlossen.’¹¹

De driedeling (‘lichaam, ziel en geest’) is een weerspiegeling van het wezen van ‘de Drievormige God ... de Vader, de Zoon en de Heilige Geest’. ‘De mens is in zijn drievoudig wezen een beeld van en vormt een gelijkenis met het wezen van de drievoudige God.’¹²

Antroposofische escalatiedynamiek 1: Negen engelenkoren versus de negen lagen van ondernatuur

Glasl beweert in zijn *Handboek* het volgende. Tijdens ‘de escalatiedynamiek zetten individuele mensen en groepen krachten in die het sociale domein beïnvloeden, hetgeen kan worden verklaard aan de hand van joods-christelijke esoterische kennis’¹³ en ‘ons christelijk mens- en maatschappijbeeld, dat gebaseerd is op de antroposofie van R. Steiner’.¹⁴ Bij een conflict raken ‘bewustzijn en de ethische houding’ verstoord, waardoor partijen zich

‘steeds verder [afsluiten] voor de inspiratie van “de negen koren der engelen”, die als Angeloi, Aranchoi, Archai, Exusai (Elohim), Dynameis, Kyriotes, Throne, Cherubim en Sepharim tussen de mensen en de Goddelijke Drie-eenheid werken’.¹⁵

10 Glasl 2015, p. 31, Vgl. Glasl, *Help! Conflicten: heb ik een conflict of heeft het conflict mij?* Zeist: Uitgeverij Christofoor 2001, p. 31.

11 Glasl 2015, p. 39; Vgl. Glasl, *Conflict, crisis, catharsis. De transformatie van de dubbelganger*. Zeist: Uitgeverij Christofoor 2008, p. 8.

12 Glasl 2015, p. 32.

13 Glasl 2015, p. 304.

14 Glasl 2015, p. 302; vgl. Glasl 2008, p. 8.

15 Glasl 2015, p. 304.

Glasl onderscheidt tegenover deze negen engelenkoren negen steineriaanse onderaardse lagen waar *evil beings* huizen.¹⁶ Bij escalatie opereert de conflictpartij in toenemende mate uit de 'schaduwpersoonlijkheid' en staat 'tegenmachten toe het effect van Angeloi (en andere geestelijke begeleiders) te verstoren en het tegendeel te bereiken'. Bij een conflict is er zo sprake van 'perverterende' werkende krachten die samenhangen met 'negen lagen van ondernatuur'.¹⁷ Het model kent aldus negen treden.

Antroposofische escalatiedynamiek 2: Subhumaniteit en demonische praktijken

In een recente tekst zegt Glasl:

'Psychologisch gesproken betekent dit dat de drijvers van de escalatie steeds meer uit de diepten van het menselijk brein komen en daar archaische krachten in individuen en in sociale systemen opwekken. De weg naar de diepte is die van oudere ontwikkelingsdomeinen van de menselijke ziel, ofwel regressie: volwassen mensen vallen tijdelijk terug op denk-voel-handel patronen van hun adolescentie, later dat van hun pubertijd, van de prepubertijd, van patronen van schoolkinderen of kleuters – en in extreme gevallen ook op patronen van een subhumaan niveau. Daar wordt een mens tot dier en past hij wrede demonische praktijken toe. Dit geldt voor individuen én collectieven.'¹⁸

Antroposofische escalatiedynamiek 3: Het conflictproces

In het *Handboek* gebruikt Glasl 'archetypisch-mythologische beelden', waarbij partijen 'neerdalen in de onderwereld'. Ze raken de weg kwijt in

'de onderwereld, waar niet duidelijk zichtbaar, duivelse bestiale monsters leven. Door spanning en angst raken de verwarde bezoekers de controle over hun doen en laten kwijt, botsen op elkaar en laten hun brandende fakkel vallen. Hierdoor worden een paar slapende monsters wakker ... In het donker

16 Glasl, Social Conflict and the influence of Sub-Natural Forces. *The Antroposophical Review*, 1982(3), p. 2-6 (www.waldorflibrary.org, WJP6_glaslPDF, 9 -16). De volgende twee citaten staan op respectievelijk pagina 9 en 15. 'In my practical work and research over many years, I recognized and described empirically these nine stages of conflict escalation. It was only then that a colleague made me aware of Rudolf Steiner's description of the nine layers of the Earth's interior and their connection with evil. Steiner shows that in the Earth's spiritual interior, nine layers of Ahriman's influence can be distinguished. Human failings enable these spiritual forces of opposition to work through us: They enlarge and develop what we humans initiate, blinding and fettering us, dimming our consciousness unawares. Through conflict we descend into the underworld, into Dante's nine regions of the Inferno, and awaken there powerful monsters, which rush into our quarrels. Unconsciously, then, we possess great negative potential, which makes us capable of terrible, inhuman deeds.' 'The evil beings in their nine-layered subterranean habitat are the counter forces to the Spiritual Hierarchies [...] As human beings we constantly stand between these mighty beings. We can give access to, and strengthen, one side or the other. We can also transform the evil within us because benevolent beings give us the power of redemption. This can also happen in social conflict if we are sufficiently awake and take a stand based on our own morality.'

17 Glasl 2015, p. 304.

18 Friedrich Glasl, Is het escalatiemodel van Glasl achterhaald? *Tijdschrift Conflictantering*, 2021(1), 51-59, 59.

denkt elke bezoeker dat hij door de andere persoon wordt aangevallen, terwijl in werkelijkheid de monsters op hen afkomen. Met elke slag waarmee ze zich proberen af te weren worden nieuwe monsters wakker. In het tumult worden de brandende fakkels uitgetrapt. De bezoekers van de onderwereld slaan in blinde woede om zich heen. De strijd eindigt ten slotte in één groot bloedbad'.¹⁹

Wat hebben de mediators nodig?

Glasl benadrukt dat mediators ver weg van die perverterende krachten moeten blijven en een relatie dienen te onderhouden met hogere geestelijke wezens:

‘[H]et [is] voor een goede conflictbehandeling op de verschillende escalatietreden nodig om een psychisch-geestelijke relatie te onderhouden met de hogere geestelijke wezens, die over de mensen waken. Dit kan op verschillende manieren, door religieuze oefeningen en gebed, door wegen van loutering en meditatie. Als wij als derde partij moeite doen ons zijn en doen in te bedden in het werk van de begeleidende hogere geestelijke wezens, zijn we beter in staat om de positieve krachten die wij in ons hebben op de juiste manier in te zetten.’²⁰

Het voorgaande roept de vraag op wat we moeten doen met mediators die niet geloven in hogere geestelijke wezens, geen religieuze oefeningen doen, afzien van gebed en geen wegen van loutering en meditatie bewandelen. Mogen die geen mediator worden?

4 Diagnose van het escalatiemodel

Glasl merkte in 1981 op dat het ‘model is voortgekomen uit het actieonderzoek van meer dan dertig conflictsituaties, waarin wij zelf als extern adviseur en begeleider gewerkt hebben en uit de analyse van meer dan tachtig praktijkgevallen van organisatieadviseurs’.²¹ In het *Handboek* zegt hij daarover:

‘Bij de behandeling van de literatuur over escalatiedynamiek konden we onze eigen waarnemingen en analyses van escalatieprocessen in de micro- en mesosociale dimensie in meer dan driehonderd praktijkgevallen ordenen, wat uiteindelijk resulteerde in een fasentheorie. In aanvulling op de eigen werkzaamheden als adviseur en mediator, werkten we in honderden gevallen als coach respectievelijk supervisor voor mediators. En door onderzoek en onderwijs aan de universiteit waren we in staat empirisch onderzoek te doen.’²²

19 Glasl 2015, p. 303-304.

20 Glasl 2015, p. 304.

21 Friedrich Glasl, De dynamiek van de escalatie. *M&O tijdschrift voor organisatiekunde en sociaal beleid*, 1981, p. 278-294; <https://docplayer.nl/4083769-Introductie-friedrich-glasl-over-de-dynamiek-van-escalatie-van-1981-naar-nu-1.html>.

22 Glasl 2015, p. 232.

In een recent artikel zegt hij:

‘Geen conflict is het hetzelfde, daarom kan ook niet de aanpak voor allen gelijk zijn. En omdat voor de conflictpartijen hun conflict altijd een bijzondere uitdaging is, is het ook voor mij [lees: Glasl, JB] als mediator steeds een uitdaging daar een bijzondere aanpak voor te vinden of uit te vinden. Mijn modellen (...) bieden hiervoor hulp.’²³

Een *conflict* is blijkbaar iets idiosyncratisch – daar is veel voor te zeggen (zie boven) – en toch pretendeert Glasl een algemeen geldend conflictmodel te hebben gemaakt.

‘De conclusie is dat het escalatiemodel metacultureel is, ook al wordt in verschillende culturen aan de verschillende treden een andere emotionele betekenis gegeven.’²⁴

Drie hoofdfasen verdeeld in negen treden van escalatie

Het model kent negen treden van escalatie, verdeeld in drie hoofdfasen.²⁵ Conflict-escalatie treedt op als er sprake is van de intensivering van het conflict. Bij iedere overgang naar een volgende hoofdfase wordt een ‘drempel’ overschreden. De eerste fase (de treden 1, 2 en 3) gaat om win-winconflicten, bij de tweede fase (de treden 4, 5 en 6) om win-loseconflicten en bij de derde fase (de treden 7, 8 en 9) om lose-loseconflicten. Tijdens de eerste fase is het conflict iets waarvan de partijen vinden dat het in gezamenlijkheid kan worden opgelost, een win-winconflict.²⁶ Tijdens de tweede fase is het conflict iets dat partijen als een strijd ervaren die moet worden gewonnen, een win-loseconflict.²⁷ En in de derde fase ervaren partijen het conflict als een ‘totale oorlog’,²⁸ een lose-loseconflict.²⁹

Glasl stelt dat het model een universele geldigheid heeft en dat een ‘conflict in principe volgens de negen treden van de trap escaleert’.³⁰ En dat terwijl hij, zoals we zagen, geen definitie geeft van wat een conflict nu eigenlijk is.

De subjectiviteit van het model

Het model biedt aan conflictpartijen volgens Glasl een ‘subjectieve inschatting van kansen op oplossing (...) in drie hoofdfasen’. Deze subjectieve inschatting ‘m.b.t. oplossingen win-lose en lose-lose betekent niet dat er objectief geen win-win uit-

23 Friedrich Glasl, Is het escalatiemodel van Glasl achterhaald? *Tijdschrift Conflictantering*, 2021(1), 51-59, 59.

24 Glasl 2021, p. 57.

25 Uitgebreid: Glasl 2015, p. 231-304; Glasl 2021, passim; Prein 2021, p. 95-130.

26 Glasl 2015, p. 232, 233-254; Prein 2017, p. 125-127.

27 Glasl 2015, p. 232, 254-288; Prein 2017, p. 127-128.

28 Prein 2017, p. 128.

29 Glasl 2015, p. 232, 288-304.

30 Glasl 2021, p. 56.

komst van het conflict mogelijk is'.³¹ De drie hoofdfasen (win-win, win-lose, lose-lose) zijn niet zo te verstaan

'dat een oplossing bij de treden 4, 5 en 6 *objectief gezien* tot gevolg zou hebben dat de ene partij verliest wat de andere partij wint, en dat bij de treden 7, 8 en 9 voor geen partij een win-oplossing meer mogelijk zou zijn (...) Deze 'formules' zijn alleen de weergave van mogelijke subjectieve inschattingen en de strategicalculatie door de betrokken partijen'.³²

Voor de mediator biedt het model tegelijkertijd een 'indicatie en contra-indicatie van verschillende soorten mediation'.³³ Kortom, het model claimt een algemene geldigheid, maar faciliteert allerlei subjectieve inschattingen. Het is voor elk wat wils.

5 Het escalatiemodel en verwijzing naar mediation

Ondanks de hiervoor verwoorde kritiekpunten is het model wijdverbreid en verankerd geraakt en (in Nederland) leidend geworden bij de beoordeling of kwesties zich lenen voor mediation, zoals bij de overheid en in de arbeids- en bedrijfsgeneeskunde.

Overheid

Euwema, Koetsenruijter en Van der Velden verkenden informele interventies bij aanvragen, klachten en bezwaren³⁴ van burgers. Een ambtenaar die contact legt met een (ontevreden) burger dient mede aan de hand van 'de escalatieladder van Friedrich Glasl' een inschatting te maken van de escalatiegraad.³⁵ In navolging van deze 'inzichten' gebruikt Allewijn in zijn proefschrift het model voor geschillen in het bestuursrecht³⁶ – zonder overigens in ook maar één voetnoot rechtstreeks naar Glasl te verwijzen. In zijn oratie (2018) verwijst hij opnieuw naar het model.³⁷ Geen van de vier auteurs gaat in op de antroposofische onderbouwing van het model.

31 Glasl 2021, p. 52.

32 Glasl 2021, p. 52; vgl. Glasl 2015, p. 157-158.

33 Glasl 2021, p. 58.

34 Zie: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Professioneel behandelen van bezwaarschriften. Handleiding voor het oplossingsgericht behandelen van bezwaarschriften*. Den Haag: 2014, p. 25.

35 L. van der Velden, C.C.J.M. Koetsenruijter & M.C. Euwema, *Prettig contact met de overheid 1*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties 2010, p. 44-64.; L. van der Velden, C.C.J.M. Koetsenruijter & M.C. Euwema, *Prettig contact met de overheid 2, Eindrapportage pioniertraject mediationvaardigheden, resultaten, analyses & aanbevelingen*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, p. 45-46.

36 D. Allewijn, *Tussen partijen is in geschil... De bestuursrechter als geschilbeslechter* (diss. Leiden). Den Haag: Sdu Uitgevers 2011, p. 131-132, 134-136. Allewijn gebruikt de term 'de escalatieladder', p. 135 (3x) en 'de escalatieladder', p. 140 (1x).

37 Dick Allewijn, *Tussen recht en vrede: Mediation in de responsieve rechtsstaat*. Den Haag: Sdu Uitgevers 2018, p. 15 en 18.

Arbeids- en bedrijfsgeneeskunde

Bedrijfsartsen verwijzen veelvuldig naar mediation. Zij hanteren de richtlijn *Conflicten in de werksituatie*³⁸ van de Nederlandse Vereniging voor Arbeids- en Bedrijfs-geneeskunde (NVAB). De praktische aanbevelingen hierin zijn ‘zo veel mogelijk gebaseerd op resultaten uit wetenschappelijk onderzoek, en wanneer evidence ontbreekt zijn aanbevelingen gebaseerd op best practices’.³⁹ Het bijbehorende achtergronddocument verwijst naar ‘de escalatieladder van Friedrich Glasl’.⁴⁰ Het volgende wordt daarbij vermeld:

‘De ernst van het conflict en de kans op escalatie kan worden vastgesteld bijvoorbeeld volgens de escalatieladder van Glasl [...] Er zijn geen peer-reviewed artikelen gevonden over de escalatieladder. Deze methode wordt echter in Nederland veel gebruikt en geldt als best practice.’⁴¹

Ook bedrijfsartsen kijken weg van Glasl’s antroposofische opvattingen.

6 De escalatieladder bestaat niet, het is een archetypische trap

De ‘escalatieladder van Glasl’ is prominent aanwezig in publicaties, maar hij bestaat niet.⁴² Glasl zegt daarover in zijn *Handboek*:

‘Terwijl B.H. Kahn van een escalatieladder spreekt, die door partijen beklommen wordt naarmate ze zich van steeds “hogere” vormen van geweld bedienen, willen we met de neerwaartse beweging tot uitdrukking brengen dat de weg van escalatie met een dwingende kracht naar regionen voert die ontzagwekkende ‘onmenselijke energieën’ oproepen, die zich echter onttrekken aan menselijke controle en dominantie.’⁴³

Onlangs merkte hij op:

‘In sommige Nederlandse publicaties wordt gesproken over de “escalatieladder van Glasl”, terwijl ik zelf spreek van een escalatieladder met fases of treden. Dat is voor mij geen spel met woorden, want met het archetypische beeld van een

38 nvab-online.nl/sites/default/files/bestanden-webpaginas/RL_Conflicten_in_de_werksituatie_2019.pdf.

39 nvab-online.nl/richtlijnen/richtlijnen-NVAB.

40 *Achtergronddocument bij de richtlijn conflicten in de werksituatie voor het handelen van de bedrijfsarts*, Utrecht: NVAB 2019, p. 6.

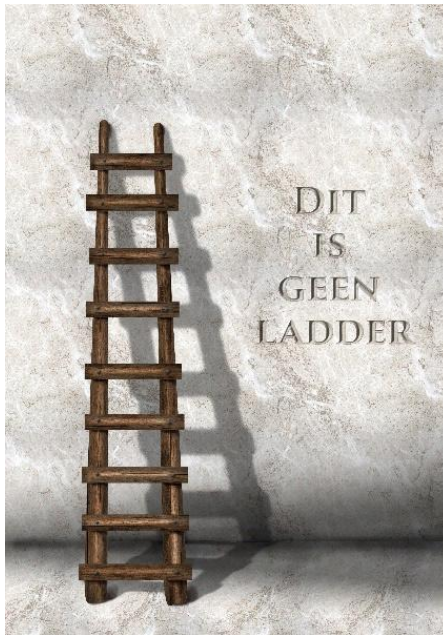
41 *Ibid.*, p. 16. Op p. 68 lezen we: ‘Voor conflictdiagnostiek wordt in Nederland vaak de Escalatieladder van Glasl gebruikt. Hierover zijn echter geen wetenschappelijke publicaties verschenen. Het gebruik van deze Escalatieladder wordt beschouwd als best practice, maar verdere onderbouwing is gewenst.’

42 Prein (2017, p. 124, noot 48) zegt in dat verband: ‘Het escalatiemodel van Glasl (...) is zeer populair in mediationopleidingen en bij mediators in Nederland. Het staat ten onrechte vaak bekend onder de naam van de ‘escalatieladder van Glasl’. De term escalatieladder voor dit model is eigenlijk onnauwkeurig en Glasl gebruikt hem zelf dan ook niet.’

43 Glasl 2015, p. 231.

trap, die via treden naar beneden voert, komt tot uitdrukking dat op elke trede kan worden gemanoeuvreed, wat op een ladder niet goed mogelijk is. Immers, een sociaal conflict kan op een bepaalde trede een tijd aan de gang zijn, zo lang de grenzen van de trede, de drempels, worden gerespecteerd.⁴⁴

Dus: volgens Glasl bestaat zijn 'escalatieladder' niet, het gaat om een archetypisch beeld van een trap. Die trap is een fantoomladder geworden. Ik stel voor het model voortaan voor alle duidelijkheid van het volgende onderschrift te voorzien: *Dit is geen ladder* (zie figuur).

7 Het register van de stichting Mediatorsfederatie Nederland

U vraagt zich nu wellicht af hoe het komt dat het uitgekleden model ('de escalatieladder') zo prominent aanwezig is (geraakt). Welnu: een simpele verklaring en/of een eenvoudig model is/zijn makkelijker aan te leren dan een uitgebreide verklaring en/of een ingewikkeld model. Door opleiders van mediators wordt daarenboven 'de escalatieladder' als fundamentele kennis aangemerkt. Zo is in het MfN-register Glasl's escalatiemodel verplichte examenstof. In dat register lezen we:

'Omdat de opleiding tot mediator bepalend is voor de toekomstige beroepsuitoefening van mediators, hechten wij (...) veel waarde aan zorgvuldige en intensieve toetsing van de basisopleiding. De geaccrediteerde basisopleidingen vol-

44 Glasl 2021, p. 51-52.

doen aan een hoge kwaliteitsstandaard (...) Ook tussentijds wordt de kwaliteit van de opleiding geborgd door een vijfjaarlijkse audit, uitgevoerd door onafhankelijke auditors (...) Je kunt ervan uitgaan dat alle hieronder genoemde opleiders je op een adequate wijze voorbereiden op de uitoefening van het beroep van mediator.⁴⁵

Gelet op het voorgaande klinkt dat hol. Het riekt naar hovaardige borstklopperij. Je zou mogen verwachten dat juist aspirant-mediators beschermd worden tegen pseudowetenschappelijke kennis.

8 Slot

Hierboven heb ik laten zien dat het escalatiemodel van Glasl op dubieuze en fantasmagorische vooronderstellingen berust, dus noch als fundament kan dienen voor een wetenschappelijke benadering van mediation, noch als lesstof voor erkende mediationopleidingen. Glasl's opvatting dat er bij een conflict sprake is van perverterend werkende krachten die samenhangen met 'lagen van ondernatuur' en zijn advies dat mediators zich dienen in te bedden in het werk van begeleidende hogere geestelijke wezens, moet als klinkklare nonsens worden aangemerkt. Zijn claim dat het door hem ontwikkelde escalatiemodel metacultureel van aard is en een universele geldigheid heeft, is zeer vriendelijk gezegd aanvechtbaar.

45 <https://mfregister.nl/mediators/geaccrediteerde-basisopleidingen-mediation>. In geaccrediteerde basisopleidingen is veel, zeer populaire, flauwekul te vinden, zoals Neurolingüistisch programmeren (NLP), Enneagram, de kernkwadranten van Ofman, Thomas Kilmann-model, Transactionele Analyse en Maslows behoeftepiramide. Glasl is dus geen ongelukkig toeval. Geef aspirant-mediators hiervoor in de plaats toch een intellectuele zelfverdedigingscursus, zoals: Normand Baillargeon, *Zelf denken. Een korte cursus intellectuele zelfverdediging*. Haarlem: Uitgeverij De Wereld 2008 en Patrick Vermeren, *A skeptic's HR Dictionary. The good, the bad, and the partially true. The ultimate (self-defense) guide for CEOs, HR professionals, I/O students and employees*, 2019.